

KWIECIEŃ MIESIĄCEM PAMIĘCI NARODOWEJ

Pamięć jest spoiwem każdej ludzkiej wspólnoty. Pamięć narodowa jest spoiwem narodu. Tak było, jest i tak będzie dopóki istnieć będzie ten szczególny rodzaj społeczności mający oparcie w ojczyźnie i zanurzony we własnej kulturze, dzięki której odróżnia się od innych narodów (Jan Paweł II, „*Pamięć i tożsamość*”). Ważnym składnikiem tej pamięci jest przeszłość, dzieje, losy wielu pokoleń składające się narodową historię, będącą fundamentem naszej tożsamości. Dlatego też jej pielęgnowanie jest nie tylko naszym obowiązkiem ale wręcz koniecznością, warunkiem dalszego zbiorowego istnienia. Ponieważ jest ona tak ważna to w niektórych okolicznościach trzeba jej bronić, walczyć o nią lub też ją prostować czy odkłamywać. Tak bywało zazwyczaj w czasach niewoli, których Historia nie szczędziła Polakom – zaborów, okupacji czy komunistycznego zniewolenia. Są pewne momenty czy sytuacje, w których ta pamięć jak by szczególnie domaga się naszej troski. Poświęcony jej został od wielu już lat jeden z miesięcy. To kwiecień Miesiąc Pamięci Narodowej. U jego narodzin legła podjęta wkrótce po zakończeniu II wojny światowej decyzja uczczenia tysięcy więźniów hitlerowskich obozów wyzwolonych przez aliantów właśnie w kwietniu 1945 r. W czasach PRL jeden dzień pamięci został rozciągnięty na cały miesiąc, w którym rokrocznie odbywały się różnego rodzaju imprezy i uroczystości, drukowano plakaty i książki, pokazywano filmy, porządkowano groby, urządzano spotkania z kombatantami mające na celu kształtowanie pożądanego z punktu widzenia komunistycznej władzy wersji pamięci. Główny nacisk kładziono tu, skądinąd słusznie, na aktywizowanie szkół i organizacji młodzieżowych. Przypominano takich a nie innych bohaterów, wydarzenia czy miejsca, które ugruntować miały oficjalną wersję najnowszej historii. Ta zaś służyć miała legitymizowaniu komunistycznych rządów. Całość zaś była programowana na najwyższym szczeblu i centralnie sterowana. Pamięć o prawdziwych bohaterach zepchnięta była do prywatności, kultywowana w rodzinach lub niewielkich grupkach, korzystających niekiedy z kościelnego azylu. Wyłom w tym przyniosła rewolucja „Solidarności”, której jednym z najważniejszych dokonań było przywracanie Polakom pamięci o własnej historii. Dziś jest inaczej. Mamy wolny kraj, swobodę wypowiedzi, powstało wiele nowych służących jej instytucji jak np. Fundacja Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego, ale czy chcemy z niej rzeczywiście korzystać dla kultywowania pamięci narodowej?. To prawda, że wiele zmieniło się na lepsze. Ale mocne jest nadal przekonanie charakterystyczne zwłaszcza dla ostatniej dekady minionego stulecia pierwszej i równocześnie pierwszej dekady III Rzeczypospolitej, że należy raczej wybierać świetlaną przyszłość niż nurzać się w mrokach niejednoznacznej przeszłości, której wspólną wersję należy najpierw wynegocjować. Dość często zdarza się też, że proponowane przez ludzi dobrej woli formy jej kultywowania nie zawsze są atrakcyjne czy nawet zrozumiałe dla ludzi młodych, a przecież to o nich właśnie chodzi. Duże znaczenie mają tu niezmiennie wypowiedzi artystyczne. Dlatego też dobrze się stało, że ubiegłoroczny miesiąc uświetniła premiera „Katynia”, tym bardziej, że od pewnego już czasu kwiecień przypomina nam przede wszystkim właśnie ten dramat polskich oficerów i ich rodzin. W tym roku oczekuje nas nie mniej ważna premiera filmu „Generał Nil”. Dzięki takim dokonaniom zyskujemy ważny instrument oddziaływania na wyobraźnię młodego człowieka. Byłoby jednak dobrze, gdyby ten czy inny jeszcze film, wystawa, lektura książki, czy chwila refleksji była jego własnym wyborem nie zaś realizacją obowiązku nałożonego przez szkołę. Jeśli uda nam się działać w takim właśnie duchu to narodowa pamięć żyć będzie także w pozostałych miesiącach tego roku i następnych lat.

Prof. Tomasz Gąsowski 2009 r.

FUNDACJA CENTRUM DOKUMENTACJI CZYNU NIEPODLEGŁOŚCIOWEGO
KALENDARIUM WYDARZEŃ HISTORYCZNYCH

- 1 kwietnia – 1656 – Śluby lwowskie Króla Jana II Kazimierza
- 2 kwietnia – 1940 – Zezwolenie na utworzenie Brygady Strzelców Karpackich
- 3 kwietnia – 1921 – Polska i Rumunia zawarły sojusz obronny
 - 1940 – Jedna z licznych egzekucji grup polskich oficerów w Katyniu
- 4 kwietnia – 1794 – Bitwa pod Raławicami. Zwycięstwo wojsk polskich przyspieszyło wybuch powstania kościuszkowskiego. Znaczący udział w bitwie wzięli chłopci, kosynierzy, a Wojciech Bartosz z Rzędowic wstawił się odwagą, za które został nobilitowany (jako Bartosz Głowacki)
- 5 kwietnia – 1573 – Początek Sejmu Elekcyjnego, który ustalił zasady wolnej elekcji
 - 1989 – Podpisanie porozumień Okrągłego Stołu
- 6 kwietnia – 1363 - Do papieża Urbana V do Awinionu udało się poselstwo polskie. Wśród wielu prośb króla Kazimierza złożono wniosek o założenie uniwersytetu w Krakowie.
- 8 kwietnia – 1938 – Sejm RP przyjął ustawę o ochronie imienia Józefa Piłsudskiego
 - 1994 – Polska złożyła wniosek o przyjęcie do Unii Europejskiej
- 9 kwietnia – 1241 – Bitwa z Tatarami pod Legnicą. Śmierć Henryka II Pobożnego księcia śląskiego, krakowskiego i wielkopolskiego
 - 1918 – W Polsce odbyły się wybory do Rady Stanu
- 10 kwietnia – 1831 – Polskie oddziały pokonały wojska rosyjskie w bitwie pod Iganiami
 - 1864 – Rosjanie aresztowali gen. Romualda Traugutta Dyktatora Powstania Styczniowego
 - 2010 – Katastrofa Smoleńska. W katastrofie lotniczej zginął prof. Lech Kaczyński Prezydent RP wraz z 95 osobami udającymi się do Katynia
- 12 kwietnia – 1943 – Niemcy podali komunikat o odkryciu masowych grobów polskich oficerów w Katyniu
- 14 kwietnia – 966 – Chrzest Polski. Początek chrystianizacji terenu ówczesnej Polski
- 16 kwietnia – 1919 – Początek operacji przerzucenia z Francji do Polski armii gen. Władysława Hallera
- 17 kwietnia – 1794 – Wybuch Powstania Kościuszkowskiego w Warszawie
- 18 kwietnia – 1025 – Koronacja Bolesława Chrobrego w Gnieźnie. Bolesław Chrobry pierwszym Królem Polski
 - 1870 – Sobór Watykański przyjął dogmat o nieomyślności Papieża w sprawach wiary i moralności
- 19 kwietnia – 1809 – Bitwa pod Raszynem stoczona podczas wojen napoleońskich z austriakami przez wojska polskie i saskie pod dowództwem księcia Józefa Poniatowskiego, przyczyniła się do powiększenia obszaru Księstwa Warszawskiego
 - 1919 – Zajęcie Wilna przez wojska polskie pod dowództwem gen. Lucjana Żeligowskiego
 - 1943 – Wybuch powstania w Getcie Warszawskim pod przywództwem Mordechaja Anielewicza
- 21 kwietnia – 1773 – Poseł nowogródzki Tadeusz Rejtan wygłosił pełne dramatyzmu przemówienie w Sejmie Rozbiorowym dotyczące sprzeciwu wobec I rozbioru Polski
 - 1920 – Polska podpisała układ z Ukrainą o wzajemnym współdziałaniu wojskowym. Marszałek Józef Piłsudski zawarł umowę z atamanem Semenem Petlurą

- 23 kwietnia – 1794 – Wybuch Powstania Kościuszkowskiego na Litwie
 - 1935 – Prezydent RP prof. Ignacy Mościcki podpisał Konstytucję Kwietniową
- 24 kwietnia – 1333 – Koronacja Kazimierza Wielkiego na Króla Polski
- 25 kwietnia – 1920 – Polską ofensywą na Kijów rozpoczęła się wojna polsko – bolszewicka
 - 1943 – W wyniku ujawnienia zbrodni katyńskiej zerwano polsko – radzieckie stosunki dyplomatyczne
- 26 kwietnia – 1848 – Wybuch Powstania Krakowskiego. Austriacy zajmują Kraków
- 28 kwietnia – 1939 – Niemcy wypowiadają Polsce pakt o nieagresji. Żądają oddania Gdańska
- 29 kwietnia – 1921 – Uniwersytet Jagielloński przyznał dyplom honoris causa Marszałkowi Józefowi Piłsudskiemu
 - 1924 – W Polsce marka polska zostaje zastąpiona złotym polskim jako obowiązującą walutą
- 30 kwietnia – 1848 – Zwycięstwo pod Miłosławiem. Największa bitwa Polaków z Prusakami w Powstaniu Wielkopolskim

OPRACOWANIE WŁASNE: RYSZARD JAŚKOWSKI